

стратегія дослідження, що визначає розгляд нормотворчості крізь призму її відповідності певним цінностям, що можуть забезпечувати належний рівень ефективності нормотворчої діяльності та бути підвалиною, від якої залежить дієвість нормотворчого процесу.

Таким чином, аксіологічний підхід до аналізу нормотворчої діяльності в системі ОВС має проявлятися, перш за все, в тому, що виокремлюється ієрархічна система цінностей, принципів та деталізується механізм їхнього впливу на нормотворчу сферу. Водночас, доцільно враховувати наявність аксіологічного чинника нормотворчої діяльності, що представляє собою конкретно-історичну систему цінностей суспільства, яка впливає на розробку, прийняття, зміну або скасування нормотворчого акта, а також позначається на виявленні потреби у правовому регулюванні. Реалізація аксіологічного підходу дозволяє зрозуміти, що ефективність нормотворчої діяльності в цілому значною мірою залежать від ціннісної орієнтації, на якій вона базується. Сучасний рівень правового забезпечення системи органів внутрішніх справ не відповідає реальним потребам системи і що аксіологічний підхід до розвитку нормотворчої діяльності реалізується ще недостатньо повно.

ТРАНСФОРМАЦІЯ РИТУАЛУ ЯК ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВА ПРОБЛЕМА

Запорожцева Л.Є.,

магістрант Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, заступник начальника кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ *Павлюшин О.В.*

Ритуал як універсалія є за своєю природою жорстко нормованою традицією соціальної поведінки, котра відрізняється явно вираженою символічністю, суворою впорядкованістю акцій та подій особистого і громадського життя. У системі права ритуал можна визначити як юридичну культуру (термін В.А.Бачиніна [1]) або правову міфему, тобто певний повторюваний мотив.

Вона виконує багато функцій, серед яких для системи права є важливими символічна та екзистенціальна. Якщо символічна функція апелює до зовнішніх параметрів ритуалу, то екзистенціальна пов'язана з внутрішнім ставленням учасника до цього акту.

З архаїчних часів, коли право знаходилося у синкретичній єдності із іншими формами суспільної свідомості (зокрема, з міфом), а ритуалом був заповнений локус взаємовіносин із Законом як виявом волі чогось трансцендентного та неосяжного, його символічний та екзистенційний виміри були взаємопов'язані. Із поступовою раціоналізацією свідомості ці виміри поступово відокремлюються.

Сьогодні, незважаючи на присутній у ритуалі ігровий момент, у сфері права він вносить першоприцип консервативності в соціальне життя, що дозволяє стабілізувати суспільні відносини. Але екзистенціальне наповнення майже зникає. Одним з наявних завдань ритуалу залишається перешкоджання занадто швидким соціальним метаморфозам і історичним еволюціям, які б могли породити адаптаційні ускладнення у індивідів і сприяти їхній масовій маргіналізації, а з нею і розхитуванню основ правопорядку та зростанню кількості деліктів.

Однією з причин цього стало штучне відтворення життєво значущих ритуалів за часів розбудови СРСР. При цьому первинно сакральний чинник (конотація), який мав міститись у такого роду обрядах, свідомо замінювався раціонально усвідомлюваними і зрозумілими поясненнями більш низького

порядку, що позбавило ритуал його первісної діалектичної рівноваги форми і змісту, явища та сутності.

Доказ цьому знаходимо у праці М. Заковича «Атеїстична спрямованість радянських свят», який простежує успадкованість, а також і штучне поновлення у державно-правовій системі радянських часів втрачених елементів церемональності (ритуальності) минулого. М. Закович описує етапи обрядів урочистої реєстрації шлюбу, похорону та реєстрації новонародженої дитини, що їх було розроблено «Комісією по радянських традиціях, святах і обрядах при Раді Міністрів УРСР» [3, с.32].

Стихийно успадкованими з цих часів ритуалами залишаються багато правових церемоній: це і складання присяги народними депутатами на урочистому пленарному засіданні першої сесії нового скликання ВРУ (ст.79 КУ) [1], присягання на вірність народові України новообраним Президентом України, новобранцями до усіх мілітаризованих органів, ритуальністю пронизано процес законотворчості та судового процесу, інститути соціалізації (наприклад, повноліття) тощо.

Так, кожен з видів урочистої обрядовості або соціалізації за своєю формою успадкованості не є чимось іншим, ніж міфема ініціації. Чітке уявлення про це надає теорія граничних світоглядних підстав О. Кирилюка [4]. Згідно з цією теорією контамінації трьох категорій граничних підстав та кодів (КГП), що містяться у міфі, можна відшукати у правових нормах сучасного письмового права. Міфему ініціації можна знайти у майже усіх героїчних міфах або казках, де герой вже не може існувати у первісному образі (вігальна КГП), він має подолати певний етап, що є ідентичним смерті (моральна КГП) задля того, щоб відновити свій статус або народитись знову (імортальна КГП).

У первинному вигляді ритуал (зокрема, і правовий) відповідав у повному обсязі цим етапам. Але з поступовим вилученням ірраціонального чинника зі сфери правової реальності залишилась лише форма або навіть, якщо дещо спростити – схема. У праці М.Заковича міститься з приводу цього цікавий аргумент: «Новий обряд урочистої реєстрації докорінно відрізняється від релігійного як змістом, так і формою. Він дає реальні, а не міфічні права людині, фіксує обов'язки суспільства і родичів по відношенню до неї». [3, с.35]

Але насправді такого роду «реальність прав», яка є позбавленою ірраціонального наповнення, призводить до іншої проблеми, перетворенню кожного з таких правових ритуалів на різновид симулякрів (за визначенням Ж.Бодріяр [2]), тобто одиниць несправжнього змісту, автономного від референтів. Сукупність таких симулякрів утворюють правову гіперреальність, тобто додають до реальності удавану реальність буття.

Існування права у такій площині поступово призводить до лише формального існування правових норм, знищує будь-які авторитети (через абсурдність їхнього існування у сфері гіперреальності), а через це знижує або скасовує відчуття особистої відповідальності суб'єктів права. Це обумовлює актуальність пошуків нових моделей вирішення нагальних суспільно-правових проблем в умовах сучасної трансформації суспільства, а також залучення міждисциплінарних підходів.

Список використаних джерел:

1. Бачинин В.А. Метафизическая культурология права и юридические артефакты / В.А.Бачинин // Формирование дисциплинарного пространства культурологии. Материалы научно-методической конференции. 16 января 2001 года, Санкт-Петербург. СПб.: Санкт-Петербургское философское общество. Серия "Symposium". Выпуск 11. СПб. 2001. С.10-15.
2. Бодрияр Ж. Симулякры і симуляція / Жан Бодрияр; [Пер. з фр. В.Ховхун]. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004. – 230с.
3. Закович М.М. Атеїстична спрямованість радянських свят і обрядів / М.М.Закович. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1985. – 48 с. – (Сер. V Науково-атеїстична; №11).
4. Кирилюк О.С. Світоглядні категорії граничних підстав в універсальних вимірах культури / Олександр Сергійович Кирилюк / – Монографія. Центр Гуманітарної освіти НАН України. Одеський філіал. – Одеса: ЦГО НАН України/ Автограф. – 2008. – 416 с.